

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA

AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Az alapvető jogok biztosa
mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus

JELENTÉSE

az AJB-1055/2023. számú ügyben

a Fejér Megyei Integrált Szociális Intézmény Polgárdi – Tekerespuszta telephelyének
látogatásával összefüggésben

*Előadók: dr. Izsó Krisztina
dr. Mézes Norbert*

Érintett szervek:

- Fejér Megyei Integrált Szociális Intézmény Polgárdi – Tekerespuszta telephelye

2023.

**Az alapvető jogok biztosa mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus
Jelentése
az AJB-1055/2023. számú ügyben**

Előadó: dr. Izsó Krisztina

Összefoglaló

A nemzeti megelőző mechanizmus a veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet hatálya alatt tett látogatást a Fejér Megyei Integrált Szociális Intézmény Polgárdi – Tekerespuszta telephelyén (a továbbiakban: Telephely).

A Telephely a lakott területtől távol, a vasúttól gyalog, vagy biciklivel megközelíthető helyen, mezőgazdasági területek mentén helyezkedett el, ahol a lakók mégis megszokták azt, hogy bármikor szabadon kimehetnek az intézményből, és elintézzhetik a mindennapi ügyleteiket. A látogatáskor a Telephelyre vonatkozóan is érvényben volt kijárási- és látogatási tilalom alkalmazkodást követelt részükről, amelynek igyekeztek türelmesen eleget tenni. A látogatás a megváltozott körülményekre tekintettel monitorozta a lakók napi tevékenységét és a hozzátartozóikkal történő kapcsolattartását.

A látogatás további fókuszpontja volt, hogy az intézményben elhelyezett ellátottak védelme a COVID-19 vírusfertőzés szempontjából minden tekintetben biztosított-e. Megvizsgálta, hogy a Telephely rendelkezik-e elegendő mennyiségű védőeszközzel, fertőtlenítő szerrel, és hogy azok használata során a vonatkozó útmutatások szerint jár-e el.

A vizsgálat emellett hangsúlyt fektetett arra is, hogy az ellátottak egészségügyi ellátása a járvány időszakban megfelelően zajlott-e, és ellenőrizte a lakók ellátásának tárgyi és személyi körülményeit.

1. Az eljárás megindulása

A 2011. évi CXLI. törvénnyel kihirdetett, kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyvének (a továbbiakban: Jegyzőkönyv) 1. cikke értelmében, annak „*célja egy olyan rendszer létrehozása, amelyben független nemzetközi és nemzeti testületek – a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése céljából – olyan helyszínekre látogatnak el rendszeresen, ahol embereket fosztanak meg a szabadságuktól*”.

A Jegyzőkönyv 3. cikke szerint – az 1. cikkben megfogalmazott cél megvalósítása érdekében – valamennyi „*részes állam belföldi szinten létrehoz, kijelöl vagy fenntart egy vagy több látogató testületet (a továbbiakban: nemzeti megelőző mechanizmus vagy NMM) a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megakadályozása érdekében*”.

Magyarországon 2015. január 1-jétől nemzeti megelőző mechanizmusként az alapvető jogok biztosa jár el, aki az említett feladatainak teljesítése során a fogvatartási helyeken a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódot beadvány és alapvető joggal összefüggő visszasság hiányában is rendszeresen vizsgálja.¹

¹ Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény 39/A. § és 39/B. § (1) bekezdés

A Kínzás és Más Kegyetlen, Embertelen vagy Megalázó Bánásmód vagy Büntetés Megelőző Albizottság (Subcommittee on Prevention of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment – továbbiakban: SPT) által 2020. április 7-én elfogadott CAT/OP/10 számú Tanács² (a továbbiakban: Tanács) rámutat arra, hogy a kínzás, és a kegyetlen, embertelen, vagy megalázó bánásmód és büntetések tilalmát kivételes körülmények fennállása esetén és veszélyhelyzet során is biztosítani kell.³ A Tanács szerint az egyes országokban működő nemzeti megelőző mechanizmusok maguk dönthetnek a járványhelyzetben az általuk legmegfelelőbbnek tartott intézkedésekről.⁴ A Tanács értelmében a nemzeti megelőző mechanizmusoknak a koronavírus-járvány során a társadalmi érintkezésekre vonatkozó korlátozások figyelembevételével kell gyakorolniuk a mandátumukat.⁵

A Jegyzőkönyv 20. cikk e) pontja szerint a nemzeti megelőző mechanizmus feladatai teljesítése érdekében a felkeresni kívánt helyeket és a meghallgatni kívánt személyeket szabadon kiválaszthatja. A nemzeti megelőző mechanizmus látogatást tett a Fejér Megyei Integrált Szociális Intézmény Polgárdi – Tekerespuszta telephelyén (a továbbiakban: Intézményi Telephely, Telephely vagy Otthon).

1.1 A látogatás helyszínének kiválasztása

Amint arra az ENSZ különleges jelentéstevője, Catalina Devandas rámutatott⁶, a fogyatékossgal élő személyek veszélyeztetett társadalmi csoportot képeznek a koronavírus járvány hatásai tekintetében, és a válság időszakában is gondoskodni kell a szükségleteik kielégítéséről. Az intézményekben elhelyezett fogyatékossgal élő személyek – a külső kontroll hiánya miatt – különösen ki vannak téve a megfertőződés veszélyének.

Az intézményekben elhelyezett fogyatékossgal élő személyek kiszolgáltatottságára az ENSZ Emberi Jogi Főbiztosa által a COVID-19 járvány időszakában kibocsátott Útmutó (Guidance) (a továbbiakban: ENSZ Útmutó)⁷ is felhívta a figyelmet.

A WHO által megfogalmazott Észrevételek⁸ az intézményekben élők COVID-19 miatti veszélyeztetettsége okaként hivatkoztak a fogyatékossgal élő személyek előzetesen is fennálló egészségi állapotára, és emellett azt is megjelölték, hogy nekik nehezebb megvalósítaniuk a távolságtartást a szociális érintkezés során, valamint az egészségügyi szolgáltatásokhoz történő hozzáférés akadályai is súlyosabban érintik őket.

A CRPD 11. cikkében a részes államok vállalták, hogy vészhelyzetekben minden szükséges intézkedést meghoznak a fogyatékossgal élő személyek védelme és biztonsága érdekében.

Az Ajbt. 1. § (2) bekezdésének d) pontja alapján az alapvető jogok biztosa tevékenysége során – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordít a leginkább veszélyeztetett társadalmi csoportok jogainak a védelmére. Az ENSZ

---

² <https://undocs.org/CAT/OP/10>

³ CAT/OP/10 Advice of the Subcommittee on Prevention of Torture to States Parties and National Preventive Mechanisms relating to the Coronavirus Pandemic (7 April 2020)

<https://undocs.org/CAT/OP/10>

I/5. pont

⁴ Advice of the SPT I/6. pont

⁵ Advice of the SPT IV/11. pont

⁶ COVID-19: Who is protecting the people with disabilities? – UN rights expert Geneva, 17 March 2020

<https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25725&LangID=E>

⁷ COVID-19 AND THE RIGHTS OF PERSONS WITH DISABILITIES: GUIDANCE

https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Disability/COVID-19_and_The_Rights_of_Persons_with_Disabilities.pdf

⁸ Disability considerations during the COVID-19 outbreak (World Health Organization)

<https://www.who.int/publications/i/item/WHO-2019-nCoV-Disability-2020-1>

Fogyatékossgal élő személyek jogainak Bizottsága és a főtitkár különmegbízottja a fogyatékossgal és az akadálymentességgel kapcsolatban, közös nyilatkozatot adtak ki⁹, amelyben felhívták a figyelmet arra, hogy a CRPD-ben tükröződő célok és elvek alapján a fogyatékossgal élő személyek életét és jogait a COVID-19 időszakában is megfelelően védelmezni kell.

Mindezek miatt a fogyatékossgal élő személyek bentlakásos intézményeinek látogatására a nemzeti megelőző mechanizmus a járványhelyzet időszakában is kiemelt figyelmet fordított.

1.2 A látogatás szempontjainak összefoglalása

A látogatás időpontjában hatályban volt a Kormány 40/2020. (III.11.) rendelete, amely Magyarország egész területére veszélyhelyzetet hirdetett ki. A Nemzeti Népegészségügyi Központ a 13305-8/2020/EÜIG számú határozatával 2020. március 8-tól visszavonásig – a látogatás időpontjában érvényben lévő – látogatási tilalmat rendelt el a bentlakásos szolgáltatást nyújtó szociális intézményekben. A látogatási tilalmat a Nemzeti Népegészségügyi Központ 2020. március 17-én a 13305-16/2020/EÜIG számú határozatával kiterjesztette valamennyi szakosított ellátást nyújtó szociális intézményre, egyidejűleg az intézményekből való kijárási tilalmat és felvételi zárlatot rendelt el. A látogatási és kijárási tilalom, valamint a felvételi zárlat a meglátogatott Intézményi Telephelyre is vonatkozott. A speciális rendelkezések a világjárványra tekintettel elrendelt veszélyhelyzet megszűnéséig, 2022. június 1-ig voltak hatályban.

A koronavírus-járvány miatt elrendelt veszélyhelyzetben a nemzeti megelőző mechanizmus feladatának tekintette annak ellenőrzését a vizsgált intézményben, hogy az ellátottak szükségletei, és a fertőzéssel szembeni védelmük feltételei mennyiben biztosítottak. A Telephely látogatásának további fókuszpontját az képezte, hogy a járvány terjedésének megelőzése érdekében elrendelt intézkedések mennyiben érintették az ellátottak alapvető jogait, és a kapcsolattartásra, valamint az intézmény elhagyására vonatkozó korlátozásokat milyen módon lehetett kompenzálni.

1.3 A nemzeti megelőző mechanizmus hatásköre

A Jegyzőkönyv 4. cikk 1. pontjának értelmében az államnak a nemzeti megelőző mechanizmus látogatásait bármely, a joghatósága és ellenőrzése alatt álló helyen lehetővé kell tennie, ahol embereket valamely hatóság utasítására, kezdeményezésére, hozzájárulásával vagy elfogadásával a személyes szabadságuktól megfosztják vagy megfoszthatják. A 4. cikk 2. pontja szerint szabadságelvonás mindennemű fogvatartást vagy bebörtönzést jelent, valamint egy személy elhelyezését olyan állami vagy magántulajdonú, őrizetbe vételi környezetben, amelyet az illető valamilyen bírói, közigazgatási vagy más hatóság utasítására önként nem hagyhat el.

Tekintettel arra, hogy az Intézményi Telephelyen elhelyezett értelmi fogyatékossgal élő személyek azt csak a Házirendben meghatározott módon és időkeretben hagyhatják el, annak vizsgálata a nemzeti megelőző mechanizmus hatáskörébe tartozik.

---

⁹ Joint Statement: Persons with Disabilities and COVID-19 by the Chair of the United Nations Committee on the Rights of Persons with Disabilities, on behalf of the Committee on the Rights of Persons with Disabilities and the Special Envoy of the United Nations Secretary-General on Disability and Accessibility
<https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25765&LangID=E>

1.4 Az érintett alapvető jogok

- *Az élethez és az emberi méltósághoz való jog:* Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg. [Alaptörvény II. cikk]
- *A kínzás és az embertelen, megalázó bánásmód tilalma:* Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgaságban tartani. [Alaptörvény III. cikk (1) bekezdés]
- *A személyes szabadság és biztonság:* Mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz. [Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdés]
- *A magánélet tiszteletben tartásához fűződő jog:* Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák. [Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdés]
- *Törvény előtti egyenlőség:* A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes. Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja. [Alaptörvény XV. cikk (1) és (2) bekezdés]
- *Szociális biztonsághoz való jog:* Magyarország arra törekszik, hogy minden állampolgárának szociális biztonságot nyújtson. Anyaság, betegség, rokkantság, fogyatékoság, özvegyiség, árvaság és önhibáján kívül bekövetkezett munkanélküliség esetén minden magyar állampolgár törvényben meghatározott támogatásra jogosult. [Alaptörvény XIX. cikk (1) bekezdés]
- *Egészséghez fűződő jog:* Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez. [Alaptörvény XX. cikk]
- *Szabad mozgáshoz fűződő jog.* Mindenkinek, aki törvényesen tartózkodik Magyarország területén, joga van a szabad mozgáshoz és tartózkodási helye szabad megválasztásához. [Alaptörvény XXVII. cikk (1) bekezdés]

1.5 Az alkalmazott jogszabályok, állásfoglalások, iránymutatások

- Magyarország Alaptörvénye;
- a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény kihirdetéséről szóló 1988. évi 3. törvényerejű rendelet (UNCAT);
- a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni Egyezmény Fakultatív Jegyzőkönyvének kihirdetéséről szóló 2011. évi CXLIII. törvény (Jegyzőkönyv);
- az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (Ajbt.);
- a Fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló Egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 2007. évi XCII. törvény (a továbbiakban: CRPD);
- a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (a továbbiakban: Szocvtv.);
- a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Polgári Törvénykönyv);
- az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV törvény (a továbbiakban: Eütv.);

- a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelet (a továbbiakban: SzCsM rendelet);
- a látogatás időpontjában hatályban volt, 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet kihirdetéséről;
- Advice of the Subcommittee on Prevention of Torture to States Parties and National Preventive Mechanisms relating to the Coronavirus Pandemic (adopted on 25th March 2020).

1.6 A látogatás módszere

A nemzeti megelőző mechanizmus alapvető feladata, hogy a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése céljából az OPCAT 4. cikke szerinti fogvatartási helyeken a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódot vizsgálja.

A látogatás a veszélyhelyzetből fakadó felkészülés biztosítása, valamint a fogvatartottak és a látogatócsoport tagjainak a vírusfertőzéssel szembeni védelme érdekében a Tanácsban rögzített 'do no harm' elvnek¹⁰ megfelelően a látogató csoport tagjai védő öltözetben és védő felszerelésben léptek be az Intézményi Telephelyre.

A látogatócsoport tagjai megtekintették az ellátottak lakószobáit, valamint az izolációra szolgáló épület helyiségeit. A Telephely személyzetének tagjait és az ellátottakat bizalmas körülmények között meghallgatták, viselkedésüket megfigyelték, az ellátottakra vonatkozó dokumentációba betekintettek, és a kért iratokról fénymásolatot kaptak.

A személyes meghallgatások interjúk formájában, előzetesen kidolgozott, iránymutatásként szolgáló kérdéssor alapján valósultak meg.

A látogató csoport tagjai a személyzet három tagjával és két ellátottal készítették interjút.

A látogatás vezetője: Dr. Kozma Ákos, az alapvető jogok biztosa

A látogatás résztvevői: Dr. Izsó Krisztina, jogász
Dr. Mézes Norbert, jogász

A látogatás időpontja: 2020. május 7.

1.7 Szankció tilalma

A Jegyzőkönyv 21. cikke értelmében semmilyen hatóság és tisztviselő nem rendelhet el, nem alkalmazhat, nem engedélyezhet, és nem tűrhet el semmilyen személy vagy szervezet elleni szankciót, ha az illető a nemzeti megelőző mechanizmussal akár valós, akár hamis információkat közölt, és az adott személyt vagy szervezetet semmiféle más jellegű hátrány sem érheti.

---

¹⁰ Advice of the SPT I/4. pont

2. Tényállás és megállapítások

2.1 Az Intézményre vonatkozó alapadatok

Az Intézményi Telephely külterületen, mezőgazdasági rendeltetésű területek mentén helyezkedik el. A vasúti megállóhely a közelben, gyalogosan vagy biciklivel elérhető távolságban található.

Az engedélyezett intézményi telephely létszám 232 személyre vonatkozott, ebből 182 férőhely az ápoló-gondozói otthonra, 50 férőhely a rehabilitációs részlegre szólt. A látogatás időpontjában az ápoló-gondozó otthonban 174 volt a betöltött férőhelyek száma, a rehabilitációs részlegen pedig mindössze 6 személy élt.

2.2 Az ellátottak

2.2.1 Az ellátottak száma és megoszlása nem, korcsoportok, és a fogyatékoság mértéke szerint

A Telephelyen élő 174 ellátott közül 62-en nők és 112-en férfiak voltak. Valamennyi ellátott értelmi fogyatékosággal élt, 40-en enyhe, 130-an közepesen súlyos, 4-en súlyos mértékben. Az ellátottak közül 16-an mozgásukban is korlátozottak voltak.

Az ellátottak korcsoportok szerinti megoszlása a nem figyelembe vételével az alábbiak szerint alakult:

	Nő	Férfi
18-25 év	0	0
26-35 év	4	6
36-45 év	12	18
46-50 év	6	23
51-55 év	15	16
56-60 év	11	20
61-65 év	7	8
66-70 év	4	10
71-75 év	1	4
76-80 év	2	6
81 év -	0	1

2.2.2 Gondnokság

Az ellátottak közül 12 személy teljesen cselekvőképes volt. 63 ellátott a cselekvőképességet részlegesen korlátozó, 99 ellátott a cselekvőképességet teljesen korlátozó (vagy a korábbi Ptk. terminológiája alapján cselekvőképességet kizáró) gondnokság alatt állt.

Az Intézményben élő egyik ellátott szeretett volna kikerülni a gondnokság alól. Korábban már indított keresetet a gondnokság megszüntetése iránt, de a bíróság elutasította a kérelmét. A keresetet újra benyújtotta, az ügy a látogatás időpontjában folyamatban volt. Az Intézmény vezetőjének elmondása szerint a korábbi perben a bíróság személyesen meghallgatta az ellátottat, az Intézmény a tárgyalásra való odakísérést biztosította az ellátott számára fizikai értelemben.

A személy a cselekvőképességét érintő gondnokság hatálya alatt elveszíti a lehetőséget arra, hogy ügyeit önállóan igazgassa, saját cselekedetei által szerezzen jogokat és vállaljon kötelezettséget. A 2014-ben hatályba lépett Polgári Törvénykönyv bevezette a támogatott döntéshozatal intézményét¹¹, amelynek alapján, a belátási képesség kisebb mértékű csökkenése miatt segítségre szoruló nagykorú számára, a cselekvőképesség korlátozása nélkül támogató rendelhető ki. Abban az esetben, ha az érintett személy úgy érzi, hogy a gondnok eljárása számára az egyéni autonómia kiteljesedésének akadályát jelenti, és szeretné megszüntetni a gondnokságot, minden segítséget meg kell számára adni ahhoz, hogy a helyettes döntéshozatalt jelentő, a cselekvőképességet korlátozó gondnokság jogintézménye helyett a támogatás más formáit (támogatott döntéshozatal) tudja igénybe venni, ha a jogügyletei tekintetében segítségre szorul, és ilyen típusú segítség megfelelőnek bizonyulhat számára.

Az NMM megjegyzi, hogy – a CRPD 12. cikkét¹² is szem előtt tartva – a gondnokság alatt álló személyek számának csökkentése, a támogatott döntéshozatalra történő áttérés kívánatos folyamat, amit minden konkrét esetben támogatni kell.

A CRPD-nak történő megfelelés hiánya az ellátottak emberi méltóságához fűződő jogával összefüggésben visszásság veszélyét rejti magában.

A vezetőség elmondása szerint a járvány időszakra tekintettel a bíróság hivatalból elhalasztotta a gondnoksági perekben a tárgyalásokat. Az ügyek előkészítése azonban ebben az időszakban is zajlott, nagy mennyiségű iratbekérés volt folyamatban elektronikus úton.

A NMM felhívja a figyelmet, hogy a tárgyalások elhalasztása alkalmat ad a tárgyalásra történő alapos felkészülésre, a gondnokság alatt álló személyek számára a gondnok által segítség adására, mind a gondnokság felülvizsgálatára, mind az annak esetleges megszüntetésére vonatkozó eljárások tekintetében.

2.3 Személyzet

A Telephelyen 69 nő és 16 férfi, összesen 85 munkatárs dolgozott. A munkatársak között 26 szociális gondozó és ápoló, csecsemő- és gyermekápoló, gerontológiai gondozó, ápolási asszisztens, körzeti ápoló, vagy sürgősségi szakápoló képzettséggel rendelkező személy volt, és további két dolgozónál folyamatban volt a szociális dolgozó és ápoló képzettség megszerzése. A személyzet tagjai között gyógypedagógiai asszisztens, egy gyógypedagógiai tanár, rekreáció- és egészségfejlesztő, mentálhigiénés asszisztens

¹¹ Polgári Törvénykönyv 2:38. § Ld. még a támogatott döntéshozatalról szóló 2013. évi CLV. törvényt

¹²CRPD 12. cikk A törvény előtti egyenlőség

1. A részes államok újról megerősítik, hogy a fogyatékossgal élő személyeknek joguk van ahhoz, hogy a törvény előtt mindenhol személyként ismerjék el őket.

2. A részes államok elismerik, hogy a fogyatékossgal élő személyeket az élet minden területén másokkal azonos alapon megilleti a jog-, illetőleg cselekvőképesség.

3. A részes államok meghozzák a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a fogyatékossgal élő személyek cselekvőképességének gyakorlásához esetlegesen szükséges segítség hozzáférhetővé váljon.

4. A részes államok biztosítják, hogy a cselekvőképesség gyakorlására vonatkozó valamennyi intézkedés, a nemzetközi emberi joggal összhangban, megfelelő és hatékony biztosítékokat tartalmaz a visszaélések megelőzésére. Az ilyen biztosítékok garantálják, hogy a cselekvőképesség gyakorlására vonatkozó intézkedések tiszteletben tartják a személy jogait, akaratát és választásait, összeférhetetlenségtől és indokolatlan befolyástól mentesek, arányosak és a személy körülményeire szabottak, a lehető legrövidebb időre vonatkoznak, továbbá hogy a hatáskörrel rendelkező, független és pártatlan hatóság vagy igazságügyi szerv rendszeresen felülvizsgálja azokat. A biztosítékok azzal arányosak, amilyen mértékben az adott intézkedések érintik a személy jogait és érdekeit.

5. E cikk rendelkezéseire figyelemmel a részes államok minden megfelelő és hatékony intézkedést megtesznek a fogyatékossgal élő személyek egyenlő jogának biztosítására a tulajdonhoz való joghoz és az örökléshez való joghoz, saját pénzügyeik ellenőrzéséhez, továbbá bankkölcsönhöz, jelzáloghoz és más pénzügyi hitelhez való egyenlő hozzáféréshez, illetve biztosítják, hogy a fogyatékossgal élő személyeket önkényesen ne foszthassák meg vagyontól.

képzettséggel rendelkező dolgozók is voltak. Több olyan dolgozó volt azonban, akik az általános iskola 8 osztályát végezték el, és szakképesítésük nem volt.

Figyelemmel az ellátotti létszámra, az Intézményi Telephelyen alkalmazott szakmai személyzet létszáma nem felelt meg az SzCsM rendelet 2. számú mellékletében meghatározott létszámnormának. A szakmai személyzet hiánya az ellátottak tekintetében az Alaptörvény III. cikkében tilalmazott megalázó bánásmód fennállását veszélyeztette és az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében rögzített, a jogállamiságból fakadó jogbiztonsághoz fűződő joggal összefüggő visszásságot okozott.

A szakképzett személyzet hiányának okait az AJB-1263/2021. számú jelentés feltárta. A szakemberhiány az egész ágazatot érintő olyan probléma, amelyet az intézmények önállóan nem tudnak megoldani. Figyelemmel arra, hogy a fenti jelentésben tett ajánlás kérte a szaktárcát a probléma megoldása érdekében stratégia és célzott intézkedések kidolgozására, ebben a vonatkozásban ez a jelentés újabb ajánlást nem tesz.

A személyzet tagjai a veszélyhelyzetre tekintettel a munkába járás során teljesen el tudták kerülni a tömegközlekedést. Figyelemmel az Intézmény elhelyezkedésére (tömegközlekedés útján egyébként sem megközelíthető), bérelt szerződéses buszjárat szállította a dolgozókat. A járvány miatt azok a munkatársak, akik a busz megállójába csak közlekedéssel, többszöri átszállással tudtak volna eljutni, a buszmegállóig a saját gépkocsijukkal közlekedtek. Sok munkatárs gyalog ment az intézményi busz megállójáig.

2.4 Tárgyi feltételek

Az Intézmény egyik épülete szakszerűtlen kivitelezési munka miatt korábban beázott, emiatt kiürítették és a látogatás időpontjában használaton kívül volt. A vezetőség tájékoztatása szerint a felújításra vonatkozóan a közbeszerzési eljárás folyamatban volt. A lakók elhelyezésre nem alkalmas épület elhúzódo felújítása miatt az ellátottak a többi épületben laktak, emiatt az elhelyezésük zsúfolt volt. Az egyik, nagy alapterületű szobában összesen 7 ágy volt, és az ott élő férfi arra panaszkodott, hogy sokan vannak egy szobában.

A felújításra szoruló pavilon kiürítése miatt az Intézmény nem tudott eleget tenni az SzCsM rendelet 41. § (4) bekezdése a) pontjában meghatározott annak a követelménynek, hogy a lakószobában egy ellátottra legalább 6 m² lakóterületnek kell jutnia. A zsúfolt elhelyezés az ellátottak tekintetében az Alaptörvény III. cikkében tilalmazott megalázó bánásmód fennállását veszélyeztette, és a jogállamiságból fakadó jogbiztonsághoz fűződő joggal összefüggő visszásságot okozott.

Az alapvető jogok biztosa az AJB-1263/2021. számú jelentésében tett intézkedésében felkérte szaktárcát és a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság és Fejér Megyei Kirendeltsége vezetőjét az az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények megvizsgálása és az épület helyreállítása érdekében szükséges intézkedések megtételére. Figyelemmel erre, az NMM ebben a vonatkozásban új ajánlást nem tesz.

Volt olyan ellátott is, aki egyedül lakott, ő büszkén mutatta meg a szépen berendezett, szobáját, ahol tévé készülék és hűtőszekrény is volt, a polcokat pedig személyes tárgyak díszítették. Az ellátottak a bútorikat, berendezéseiket, műszaki és dísztárgyaikat bevihették az Otthonba.

A szobák berendezése vonatkozásában a látogató csoport alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem tapasztalt.

A be nem töltött férőhelyek miatt nem kihasznált, a rehabilitációs ellátás céljára szolgáló pavilont alakították ki a látogatás időpontjában, a járvány helyzetre tekintettel, az izolációt biztosító épületnek. Ebben az épületben több, elkülönítésre lehetőséget adó szoba volt, a folyosóról fürdő helyiség nyílt, és az ápolók részére szolgáló helyiség is rendelkezésre állt. A mosdóban a megfelelő kézmosást és a védő felszerelések helyes viseletét piktogramok mutatták. Az épület helyiségei tiszták voltak, de felújításra szorultak. A vezetőség arról tájékoztatta a látogató csoportot, hogy a rehabilitációra szolgáló részleg felújítására vonatkozó pályázat már lezárult, a munkaterület átadása a járványhelyzet miatt – előre láthatóan 60 napot – késni fog. A tervek szerint ekkor már nem lesz szükség az ellátottak elkülönítésére, és a felújítás megkezdhető lesz.

A látogató csoport az izoláció tekintetében alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem tapasztalt.

2.5 Egészségügyi ellátás, higiénia

Az ENSZ Fogyatékosággal élő személyek jogainak Bizottsága és a főtítkár különmegbízottja által kiadott közös nyilatkozat¹³ 7. pontja szerint az államoknak a COVID-19 járvány időszakában a fogyatékosággal élő személyek számára másokkal azonos alapon kell biztosítaniuk az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférést, a fogyatékoságuk miatt szükséges egészségügyi ellátást pedig folyamatosan biztosítani kell számukra.

Az Intézmény megbízási szerződéssel foglalkoztat háziorvost, pszichiátert és nőgyógyászt. A háziorvos hetente 6 órát tölt az Intézményben, de a lakókat sokszor elviszik a vizsgálatra a rendelőbe, mert ott állnak rendelkezésre a szükséges diagnosztikai eszközök. Az egyik ellátott elmondása szerint, általában ha bármelyiküknek valamilyen baja van, az orvos 1-2 napon belül eljön az Intézménybe és ellátja őket. Az ellátott azt is elmondta, hogy az ápolók a testhőmérsékletét naponta két vagy három alkalommal megméri.

A koronavírus megbetegedés tüneteit egy ellátott esetében sem tapasztalták. Az izolációra szolgáló pavilonban a látogatás időpontjában az az 5 ellátott volt elkülönítve az Otthonba történt visszaérkezését követően, akik szakrendelésen vettek részt. Valamennyien külön szobában kerültek elhelyezésre. Fertőzés gyanúja egyikük esetében sem merült fel, a kórházból történt kiengedéskor a koronavírus-tesztjük eredménye negatív volt. Az izolációs pavilonban elhelyezett egyik ellátott a látogatócsoport kérdésére úgy nyilatkozott, hogy jól van, panasza nem volt, elmondta azt is, hogy két hetet kell az elkülönítésben eltöltenie.

Az Intézményben rendszeresen vizit van, amelynek során az orvos minden lakót megvizsgál, függetlenül attól, hogy aktuálisan van-e panasza. A gyógyszerek szedése miatt rendszeresen biztosított kontroll vizsgálatokon testsúlyt és vérnyomást mérnek, labor vizsgálatokat végeznek. Rendszeresen vannak fogászati szűrések is.

A kontroll- és szűrővizsgálatok a COVID-19 járvány időszakában szüneteltek.

Az ellátottak számára az egészségügyi ellátás szükség esetén a veszélyhelyzetben is elérhető volt, a szakrendelésen részt vett ellátottak számára az Otthonba történt visszaérkezésüket követően biztosított volt az elkülönítés. Az egészségügyi ellátás tekintetében a látogató csoport alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem tapasztalt.

---

¹³ Joint Statement: Persons with Disabilities and COVID-19 by the Chair of the United Nations Committee on the Rights of Persons with Disabilities, on behalf of the Committee on the Rights of Persons with Disabilities and the Special Envoy of the United Nations Secretary-General on Disability and Accessibility
<https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25765&LangID=E>

Az Intézmény rendelkezett a vírusfertőzés megakadályozását szolgáló, elegendő mennyiségű védőeszközzel: maszk, kesztyű, köpeny, lábzsák, hajvédő, fertőtlenítő szer, kézfertőtlenítő rendelkezésre állt. A védőeszközökről készletnyilvántartást vezettek, az eszköz használatára vonatkozó igényt megfelelően kitöltött kérlapon, az indokoltságot feltüntetve kellett benyújtani a készlet kezeléséért felelős munkatársnak. A készletek mozgásáról és az aktuális mennyiségről a telephely vezető heti rendszerességgel tájékoztatta az intézményvezetőt, aki gondoskodott arról, hogy 3 hétre elegendő készlet mennyiség mindig rendelkezésre álljon.

Az ellátottak valamennyien kaptak kb. 5-10 db mosható maszkot, amit azonban nem mindig használtak. A látogatáskor az ellátottakon nem volt maszk, a dolgozók viszont valamennyien köpenyt és maszkot viseltek. A dolgozók elmondták, hogy az ellátottak nehezen szokták meg, hogy köpeny van az ápolókon, de megértették, hogy ez is a vírus elleni védekezés miatt szükséges.

A szükséges távolságtartást, a rendszeres és alapos kézmosást képi segédanyagokkal, vagy bemutatókkal (pl. közös kézmosás), kisebb-nagyobb csoportokban magyarázták el az ellátottaknak. A megértést segítette, hogy a lakók sokat kérdeztek, kétségeiket, problémáikat megosztották. A dolgozók elmondása szerint az előírt távolság betartása az ellátottak részéről a gyakorlatban nehézségeket okoz. A látogatáskor az ellátottak egymás mellett, a padokon ülve néhány centiméterre voltak egymástól.

Az Intézményben az ellátottak saját és intézményi textil törölközőt használtak. A törölközőt azonnal, gyakorlatilag egy kézmosást követően kicserélték. A lakók a névvel ellátott szennyes ruhájukat a szennyes tartóba tették, ezt az intézményi mosodában fertőtlenítő hatású mosószerrel kimosták, és az ellátott visszakapta tisztán a ruháját. Intézményi ruha használata nem volt jellemző, de az ilyen ruhákban számok vannak.

Az Intézmény rendelkezett a koronavírus infekció megelőzésére vonatkozó eljárásrenddel. Az eljárásrend rögzítette, hogy a valamennyi dolgozónak meg kell kapnia a szükséges oktatást a megfelelő kézfertőtlenítő szerek és az egyéni védő felszerelés helyes használatára, a légzési higiéniére és a köhögési etiketre vonatkozóan, ismerniük kell továbbá a takarítási, fertőtlenítési és hulladékkezelési eljárásokat. A megkérdezett dolgozók megerősítették, hogy a tájékoztatást megkapták, megismerték. Az Intézmény rendelkezett továbbá az ápolási eszközök tisztítására és fertőtlenítésére vonatkozó részletes protokollal és a higiénés gondozásra vonatkozó protokollal, pandémiás tervvel, izolációs tervvel, infekciókontroll szabályzattal.

A vírusfertőzés megakadályozása vonatkozásában az Intézmény eleget tett a szaktárca által kiadott Útmutatásban foglaltaknak.

A járvány terjedésének megelőzését is szolgáló higiénia biztosítása tekintetében a látogatócsoport alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem tapasztalt.

2.6 Foglalkoztatás, munkavégzés, szabadidő

Reggelenként a lakók megkapják a leveleiket, és egyéni fejlesztés keretében a hivatalos levelek tartalmának értelmezése történik. A délelőtti további részében a munkatársak kiscsoportos foglalkozások formájában a hét különböző napjain más és más témában tartanak foglalkozásokat az ellátottak számára. A lakók az egészségre nevelés és a szocializációs ismeretek elsajátítása keretében a helyes testtartást, a mozgás fontosságát, a táplálkozás egészséget befolyásoló szerepét tanulják, a környezettel kapcsolatosan a környezettudatos fogyasztásra és a szelektív hulladékgyűjtésre vonatkozó ismereteket sajátíthatják el. Természetismereti témában az évszakokról, az éghajlat- és az időjárás változásairól, az

öltözködésről beszélgetnek, és bővítik az ezzel kapcsolatos szókincsüket, az élővilágra vonatkozóan pedig a növényekkel és állatokkal kapcsolatos ismereteket szerzik a kertben tett séták, növénygyűjtés, megfigyelés során. Az ellátottak az alapvető jogok és az alapvető állampolgári kötelezettségek témájában, háztartási ismeretek, esztétikai és művészeti ismeretek, kommunikáció, hagyományok, valamint az irodalom és az olvasás témakörében is részt vesznek foglalkozásokon. A csoportok beosztása az egyéni fejlesztési tervekre figyelemmel történik. A péntek a fogadóórák számára fenntartott nap.

Az ellátottak közül 46-an akkreditált kézműipari tevékenységben vettek részt. Ez a tevékenység napi 4 órában, az Intézmény területén szervezett, így a járvány időszakában is tudott folytatódni.

Fejlesztő foglalkoztatásban összesen 29 lakó részesült.

Az egyik női ellátott arról számolt be, hogy szabadidejében a szobáját takarítja, csinosítja. A szekrény tetejének portalanításában a személyzet szokott segíteni neki. Az ellátottak szabadidős tevékenységként a főzést is említették, vagy azt, hogy kint vannak az udvaron. Volt, aki televíziót néz a szabadidejében.

Az ellátottak foglalkoztatása és munkáltatása vonatkozásában a látogatócsoport alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem tapasztalt.

2.7 Kapcsolattartás és kimenők korlátozása

A személyzet tagjai a lakók számára elmagyarázták, hogy a koronavírus-járvány miatt nem fogadhatnak látogatókat és nem hagyhatják el az Intézmény területét. Az ellátottakkal az érdekképviseleti fórum tagjai is beszéltek erről. A lakók a járvány időszakot megelőzően biciklivel vagy vonattal rendszeren kijártak, és az ügyeiket, a mindennapi bevásárlást többnyire önállóan intézték, többször mentek Polgárdiba vagy Siófokra. Az ellátottakat a látogatási tilalom kevésbé, de a kijárási tilalom nagymértékben megviselte. A vezetőség tagjai tartottak attól, hogy a lakók türelmetlenné válnak, és esetleg elindulnak az Intézmény kapuján kívül.

A lakók hozzátartozói ilyen körülmények között is ellátogattak az Intézmény kapujáig, és a kerítésen keresztül élőszóban tudtak beszélgetni a bentlakóval. A hozott csomagot lerakták a kapuban, amit a fertőtlenítést követően lehetett átvenni. A fertőtlenítés szükségessége miatt a csomagban házi készítmények nem lehettek, csak boltban vásárolt dolgok.

A telefonon keresztül történő kapcsolattartásra az ellátottak a saját mobiltelefonjukat, vagy az ápolók telefonját használták, de az intézményi nyilvános készülék is elérhető volt számukra. A lakók használták az internetes kommunikációs csatornákat, ezzel kapcsolatban tájékoztató képzést is tartott számukra az Otthon egyik munkatársa.

Az egyik ellátott elmesélte, hogy a nevelőszülőknél élő kislánya édesapjával havonta kétszer személyesen szoktak találkozni, de március elején látogatta meg őt utoljára, és a járvány miatt azóta csak telefonon, vagy messenger-en tartják a kapcsolatot. A gyerekével is a messenger segítségével tud beszélni. A gondnokával szintén nem találkozik most személyesen, csak telefonon, vagy a facebook útján kommunikálnak. A Németországban élő testvérével eddig is elektronikus úton tartotta a kapcsolatot, kétnaponta beszélgetnek a messenger-en.

A korlátozások tekintetében a lakók magatartása elfogadó volt, a látogatók távolmaradását türelmesen viselték. Megértették, hogy miért van szükség ezekre az intézkedésekre, és kedvesen figyelmeztették egymást a szabályokra. Leggyakoribb kérdésük mégis az volt, hogy „meddig tart” mindez. Sokuknak szoros kapcsolata van a szeretteivel, volt

olyan ellátott, akit a hozzátartozói nyaranta a Balatonhoz vittek, vagy akár 5-6 hónapot is együtt töltöttek, és nem az Intézményben volt az ellátott.

A kapcsolattartás és annak a veszélyhelyzetre tekintettel történt szükséges korlátozottsága miatt a látogató csoport alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülmény nem tárt fel.

2.8 Párkapcsolatok, családalapítás, önálló élet

Az egyik meghallgatott ellátott arról beszélt, hogy – bár nem érzi rosszul magát az Otthonban – de szeretne a párjával, az ő otthonában élni, és magához venni a gyerekeket.

Az Intézményben élő ellátottat az önálló élet iránti vágya, a gyermeke felnevelésére vonatkozó igénye megvalósításában bátorítani kell. Amennyiben az ellátott a párja, családja részéről támogatást kaphat, segíteni kell őt abban, hogy az intézményi ellátás helyett a közösségi ellátások segítségével önállóbb életet élhessen.

A vezetőség tájékoztatása szerint a Telephely az Intézmény Férőhely Kiváltási Tervét elkészítette, és már évek óta foglalkozik a kiváltás előkészítésével. A Telephely 5 éven belül szeretné megvalósítani a kiváltást, amit az ellátottak nagyon várnak.

Az ellátottak önállóbb életre felkészítését és azoknak a lakóknak a közösségbe visszakerülését, akiknek az önálló életük megkezdésére lehetősége van, támogatni kell.

Az NMM rámutat, hogy a CRPD 19. cikke¹⁴ alapján a fogyatékossgal élő személyek közösségben való élethez és a másokkal egyenlő szabad döntéshez való jogát el kell ismerni, biztosítva számukra a közösségi támogatásokhoz történő hozzáférést.

Amint arra az ENSZ Útmutató felhívja a figyelmet, a koronavírus járványra tekintettel különösen fontos az intézményi lét megszüntetésének és a társadalomba történő beilleszkedésnek az elősegítése.¹⁵

3. Összefoglalás

A COVID-19 járvány időszakában az Intézményi Telephelyen tett látogatás célja elsősorban az volt, hogy az intézményi keretek között élő ellátottak körülményeit a járványhelyzetre tekintettel vizsgálja.

A látogatócsoport tapasztalata alapján az ellátottak – bár nehezen viselték, hogy nem mehetnek el a Telephely kapuján kívülre – ilyen körülmények között is jól érezték magukat az Otthonban, feszültségnek nyoma sem volt.

¹⁴ CRPD 19. cikk Önálló életvitel és közösségbe befogadás

Az Egyezményben részes államok elismerik a fogyatékossgal élő személyek egyenlő jogát a közösségben való élethez és másokkal egyenlő szabad döntéshez való jogát; minden szükséges és hatékony intézkedést megtesznek annak érdekében, hogy a fogyatékossgal élő személyek teljes mértékben élvezhessék e jogaikat és a teljes közösségi befogadást és részvételt, beleértve a következők biztosítását:

a) a fogyatékossgal élő személyeknek másokkal azonos alapon lehetőségük van lakóhelyüknek és annak megválasztására, hogy hol és kivel élnek együtt, és nem kötelezhetőek bizonyos megszabott körülmények között élni;

b) a fogyatékossgal élő személyek számára hozzáférési lehetőséget biztosítanak többféle otthoni, intézményi és egyéb közösségi támogató szolgálathoz, beleértve azt a személyes segítséget, mely a közösségben éléshez és a közösségbe történő beilleszkedéshez, valamint a közösségtől való elszigetelődés és kirekesztődés megelőzése céljából szükséges;

c) a mindenki számára nyújtott közösségi szolgáltatások és létesítmények azonos alapon hozzáférhetőek a fogyatékossgal élő személyek számára is, és igényeikhez igazítottak.

¹⁵ ENSZ Útmutató (ld. a 7. jegyzetben) 3. o.

Ld még az Európa Tanács Emberi Jogi Biztosa által kiadott közleményt: Persons with disabilities must not be left behind in the response to the COVID-19 pandemic

<https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/persons-with-disabilities-must-not-be-left-behind-in-the-response-to-the-covid-19-pandemic>

A Telephely minden szükséges óvintézkedést megtett annak érdekében, hogy a COVID-19 fertőzést távol tartsa. A személyzet tagjai a veszélyhelyzettel együtt járó korlátozásokat és a fertőzés megelőzés miatt előírt intézkedéseket – a fertőtlenítés, a gyakori kézmosás szükségességét – empátiával magyarázták el a lakóknak, és figyelemmel voltak az ő aggodalmaikra, kérdéseikre is. A Telephely dolgozói gondot fordítottak arra is, hogy ők maguk ne vigyék a vírust a munkába járás során az Otthonba.

A látogatás elsősorban az ellátottak járványhelyzetben fennálló körülményeit vizsgálta, az interjúk tapasztalatai alapján azonban észrevételeket tett a gondnokság intézménye és az ellátottak önállóbb életlehetőségei tekintetében is. A Telephely tárgyi és személyi körülményeinek vonatkozásában tett megállapítások az alapvető jogok biztosa AJB-1263/2021. számú jelentésében foglalt intézkedésekre utalnak. Figyelemmel arra, hogy a lakhatásra nem alkalmas épület miatt fennálló zsúfoltság, és a szakképzett személyzet hiánya az ellátottak alapjogainak érvényesülését veszélyezteti, az NMM a jelentését a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság részére is megküldi annak érdekében, hogy a fenti számú jelentésben foglalt intézkedések megvalósításának fontosságára ismételten felhívja a figyelmet.

4. Ajánlások, javaslatok

A látogatás megállapításaival összefüggésben az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján az NMM felkéri

I. az Intézmény vezetőjét, hogy

1. ha valamely ellátott gondnokság megszüntetése iránti pert indít, vegye fel az ellátott gondnokával a kapcsolatot annak érdekében, hogy a gondnok az ellátott számára a perben történő személyes meghallgatásra felkészüléshez és a per lefolytatásához minden segítséget megkapjon, tájékoztatva őt arról, hogy az ellátott anyagi lehetőségeinek függvényében a képviselővel ügyvédet bízhat meg, vagy a fogyatékosága típusának megfelelő érdekvédelmi szervezet (ÉFOÉSZ) segítségét is igénybe veheti;
2. ha valamely ellátott számára – hozzátartozói segítséggel – lehetőség adódhat a többségi társadalomba történő beilleszkedésre, a körülményeket is feltárva segítsen az ellátottnak abban, hogy lépéseket tegyen az önállóbb élet megteremtésének irányába.

II. az ellátottjogi képviselőt, hogy

1. ha valamely ellátott a gondnokság megszüntetését kezdeményezi, adjon tájékoztatást az ellátott számára a támogatott döntéshozatal mibenlétéről, mérlegelve annak lehetőségét, hogy az érintett ellátott számára az ügyeinek intézése során ez a jogintézmény elegendő segítséget adhat;
2. azon ellátottakkal, akik számára állapotuknál fogva a gondnokság helyett alternatívát jelenthet a támogatott döntéshozatal intézménye, beszélgessen arról, hogy mit jelent a támogató személye, és mennyiben különbözik a gondnoktól.

Budapest, 2023. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos

Melléklet

1. számú kép: Ellátotti szoba díszítéssel

2. számú kép: Szoba az izolációs részlegen

3. számú kép: Fürdő az izolációs részlegen

4. számú kép: Mosdó az izolációs részlegen

5. számú kép: Nővérszoba az izolációs részlegen

6. számú kép: Fertőtlenítő szerek